Zdanie o Myślach Obywatela...

ZDANIE

O

MYSLACH OBYWATELA

SUB ANNONIMO

WYDANYCH

O

SPRAWIEDLIWOSCI KRAIOWEY.

ZDANIE

O Myślach Obywatela *sub Annonimo* wydanych o Sprawiedliwości Kraiowey, z przydanym Proiektem do dalszych Uwag w różnych przypadkach.

PRawa wszelkie, iako zasadzone są na świetle naturalnego Rozumu, tak bez nich Człowiek żaden, a tym więcey Rzeczpospolita, tak właśnie iak Ciało bez Duszy, żyć nie może. Darem rostropności obdarza Bostwo, a ta rostropność czyni Prawidła własnego, lub przykładem wpoionym albo przepisanym, Ludzkiego postępowania.

Tak w początkach Narodu Polskiego było; Polska nie miała Praw, dopiero podług Kromera = *Fundato principatu, Lechus partim Gnesnæ manendo, partim obeundo Regnum, Jus dabat Populo æquabile, non ex præscripto Legum, quæ nullæ erant, sed ex arbitrio suo, hoc est: ex æquo & bono.*

Około Roku 1140. po śmierci Bolesława Krzywousta, zaczął się Rząd Republikantski, zaczęły się formować Prawa, a te zarzuciły się licznemi Woluminami.

Treść dawnych Praw do okoliczności nie iest wiadoma, nie mogła zaś być inaczey, iak z Prawa Natury wyiętą, a zatym dla każdego Ludu i Kondycyi sprawiedliwą.

Wielość następnych Praw, częstokroć z prywatnego Interessu usnutych, zwikłała naostatek Machinę legalności, tak dalece: iż każda Materya przeciwko i za sobą obfite wynaleść może Ustawy, lub nadciągnienia: wypadło zatym, iż co Prawem nieodzownym być miało, iednostronnemu dostało się tłomaczeniu. Przemoc iednych względem drugich knowała Prawidła, aż naostatek przyszło, iż same Natury Prawo pogrążone zostało.

Dzieci krwi i Rodziców iednych, dla tego: że Stan Męski czynnieyszy, przez miłość własną z własności istotnych wyzute: Prawa Mieyskie przez nieprzerwane w Domy silne Starostw Dożywociem oddawanie, Przemocą stłumione, same Miasta z Osob i Zamków swych ogołocone, Rząd wewnętrzny snadno w porządku zewnętrzność utrzymuiący skażony, niechęć w Obywatelstwie różnicą Praw pomnożona.

Przychodzi więc, iż gdy Seym dzisieyszy o poprawie Formy Rządu i Sprawiedliwości zamyśla, Obywatel nieinteressowany, ku dobremu celowi, myśli swoie z propozycyami otwiera. Wolność ta dla każdego chwalebna, czyli wpadnie lub nie w smak bliższym Prawodactwa, obrażać nie powinna chęci czułey. To bowiem, co się do roztrząśnienia podaie, nayrostropnieyszemu rozrzedza myśli, a Materya do Decyzyi idąca, ważniey i dostateczniey rozwięzuie się i stanowi.

Przedsięwziąłem Ja Uwagi nad Pismem Obywatela *sub Annonimo*: i lubo niektóre Jego układy odmienione być pragnę, nie poczyta mi iednak ten Annonim za krytykę, że iako równy Obywatel, myśl przeciwko myśli wystawuię.

Mowiąc ten Obywatel o połączeniu wszystkich Magistratur, przystosował się więcey do Prawa Chełmińskiego, nie do Kraiowego, Szlacheckiey Kondycyi przyzwoitego.

Kto

Kto godzi dwie Strony poróżnione, środek w poiednaniu wynaydować, a nie do iedney Strony przywięzywać się powinien.

Stan Szlachecki pierwsze Prerogatywy maiący, przyzwoitey użyie ambicyi, kiedy przypuszczaiąc Miasta i Mieszczan *ad aequalitatem Juris*, do swego ich pociągnie sposobu.

Wypada mi zatym stosować Miasta do Prawa Koronnego, względem własności Maiątku między Mężem a Zoną: a to poprawi nawet uszczerbki, iakie z Prawa Chełmińskiego wynikaią; a Miasta chętnie do takiego Proiektu przystąpią. To iest: radziłbym, ażeby w stanowieniu Prawa o Maiątkach między Małżeństwem, te zachodziły obserwacye.

Mąż i Zona właścicielami są swego Maiątku. Między Mężem i Zoną żadne Zapisy na Dożywocia odtąd nie będą czynione, ale kto kogo przeżyie, przeżyiący lub przeżyiąca, zamiast dożywocia, niechay połowę Maiątku po zmarłym lub zmarłey pozostałego, dożywotnie posiada sposobem Reformationis; a druga połowa sposobem przez Obywatela, myśli swe sub Annonimo daiącego przepisanym, niech będzie dla Dzieci, lub w przypadku bez potomności dla Sukcessorów oddana Nic bowiem nie iest niesprawiedliwszego w Prawie Chełmińskim, iak to: iż iedno z Małżeństw z upodobania związane, gdy niewnoszący lub niewnosząca swego Maiątku umiera, ów maiętny albo maiętna, po dłuższym lub kilkotygodniowym życiu, utraca własność w Dom obcy Następców, a nayszczególniey w przypadkach bezpotomności, i sam albo sama zostaią uboższemi bez winy żadney.

Niech nie będzie wolno żadney kwestyi czynić o wzruszenie Juris Reformatorii, a w przypadku dezolacyi Dobr, niechay Sąd Ziemiański Administratorów wyznacza, aby ci Dobro spustoszałe poprawili, Prowent zaś resztuiący Waścicielowi lub Właścicielce Juris Reformatorii oddawali, za nadgrodą sobie w zdaniu Annonimi opisaną.

Mobili

Mobilia mężkie Mężczyznie, lub iego Dzieciom albo Sukcessorom, a białogłowskie Białogłowie, lub iey także Sukcessorom niech służą. Względem zaś Dzieci, mobilia po zmarłym lub zmarłey, niech będą licytowane przez Opiekunów; Opiekun niech będzie w sposobie Annonima opisanym, a tak zgodzą się Prawa pokombinowane: gdyż przez Prawo Chełmińskie pokrzywdzałoby się nawet Prawo Natury w przypadkach Małżeństw przez Wdowca lub Wdowę powtorzonych.

Otwieraiąc Zdanie w tym, co służy do połączenia Juryzdykcyi Mieyskich z Szlacheckiemi, a co dogadza ogólności względem Rządu Maiątkami między Małżeństwy, uważam Annonima, iż chociaż nie zgodził się z mym rozumieniem co do Prawa Chełmińskiego, chciał iednak intymować tę Sprawiedliwość, która Prawu Natury należy, o którey z przekonania pisać chcę.

Przypuszcza on Siostry z Bracią do równey Części Maiątku spadaiącego, co iako nowość, nie iednego zastanowić może.

I Ja się zastanawiam, że w Kraiu tym, gdzie Religia panuie, gdzie Lud oświecony liczny, gdzie przykład samego Prawa Chełmińskiego iest wzorem, rządziemy się iak dziki Narod, dla równego Towarzystwa Płci Niewieściey, iarzmo niewoli przepisuiącey.

Spytałbym się każdego, co iedną krew równie w Mężkiey i Niewieściey Płci stworzoną rozróżniło, albo nie uzacniło? że Brat trzy Części, a Siostra Część czwartą Maiątku odbiera. Nie znayduię na to odpowiedzi, procz zwyczayney, że *Masculus Nomen repræsentat*, & *bellico servitio aptus*.

Ale czyliż to słuszna iest przyczyna na wyzucie z własności? Wszakże idąca Corka albo Niewiasta za Mąż, idzie za Mężczyznę, który znowu *Nomen repræsentat*, który *ad bellica aptus*.

Prze-

Przemoc to i prywata, a nie sprawiedliwość w prawodawczym Męzkim Stanie, zwyczaie takowe albo *prajudicata* wcisnęła, bo wszystkie w Polszcze stanowione przeczytawszy, nikt go o tym nie znaydzie, i wprowadzać tę niesprawiedliwość w Xięgę Publiczności, znać że Narod znał być grzechem zwyczaiowi przynaymniey, a nie iestestwu ustawy oddanym.

Zapatrzyć się należy, iak na tym, prócz partykularney krzywdy, iest wiele szkody publiczney: Brat ieden bierze części większe maiątku, Siostr kilka, czwartą częścią i to wykłoconą, lub uszczerbioną udarzaią się.

Z powodu Edukacyi od Rodziców w ogólności Maiątku możnie dawaney, nie mogąc się wydać za Męże, w proporcyą Maiątku swych Rodziców, zachodzą w lata, chyba rzadki przypadek upodobania lub szacunku Familii, przystoynieyszym wydarza Stan, a inne za klasztorne wciskać się muszą zamknienia, mowię w zamknięcia klasztorne: z zgorszeniem zwyczaiu albo imaginacyi, iakoby z nierówno-ludzkości Płci niewieściey przez samych Rodziców, dla powiększenia Posagu innym pozostaiącym Corkom, wmawiane lub wmuszane: o których Klasztorach radbym, aby Seymuiąca Rzeczpospolita zaradziła: iżby podług pierwiastkowych Ustaw, nie inaczey iak po lat 40. ta Płeć Szluby Zakonne czyniła: ztąd bowiem niszczeie Płod zaludnienie Kraiowi daiący, szkoda publiczna wynika, Prawo Natury obrażone, a w czułey rostropności niechęć o krzywdę, aż w naydłuższą krwi linią pomnaża się.

Uwielbiam zatym myśl Annonima radzącego Sprawiedliwość, i sam w zdaniu mym do niego się łączę, ażeby równość dla Rodzeństwa zachowana była, a dogadza się nawet *repraesentativo nomini*, kiedy do Roku bliższość zostanie Dziedziczenia Stanowi Męzkiemu. Tym sposobem krzywdy w wyposażeniach, przemoc o taxę Massy, rozrożnienia i Processa nieustanne załatwią się. Dzię-

Dziękuię Obywatelowi *sub Annonimo* za Myśl podaną do połączenia Sądownictwa ogólnego, lecz radbym, iżby Stany Seymuiace te ogólności do wszystkich rozszerzyły Magistratur: *Annonimus* dla iakieyści przyczyny odmienia mnieyszych Sędziów na trzyletnich, ostrożności do wyboru czyni, a o wyższych i Ministeryalnych Magistraturach całe zapomina, lub dla nierozszerzania swego Pisma zamilcza.

Zdaie mi się więc, że póki ważnieysze Machiny w iakiey strukturze nie będą poprawione, mnieysze, gdyby nayłepsze, nic operować nie będą.

Juryzdykcya każda gdyby swego zamiaru i kardynalności pilnowała, nie byłoby zamieszek, iakie częstokroć zdarzane, naytrudnieysze Obywatelowi żądaiącemu Sprawiedliwości czynią zawikłania.

Wpatrzmy się w zdarzenia, iakie między Trybunałami a Kommissyą Skarbową, między Trybunałami i Assessoryą, między Kommissyą Skarbową i Juryzdykcyą Marszałkowską, między tąż Marszałkowską i Assessorską, a Sądami Szlacheckiemi, oraz Mieyskiemi dzieią się. Gdy więc radbym, aby na chwalebnym dzisieyszym Seymie Sprawiedliwość ze wszech miar ustanowiona była, zatym do Proiektu myśli moie przydaię.

1mo. O Kommissyi Skarbowey.

Kommissya Skarbowa Koronna, chwalebna z Ustaw swych, a chwalebnieysza w Dziełach regularności i Porządku, aby nie miała czczych Osób Imię tylko Kommissarza Skarbowego noszących, należy ==

1*mo.* Pensye ich Kommissarskie i większość kompletu nie do Miesiąca Judykatury, ale do dni Ekonomiki przywiązać.

Nie

Nie rozumiem bowiem, ażeby Rząd przez Pana Słudze swemu powierzony na tym zawisł: iż Sługa ziachał na Termin do odebrania swey Pensyi, oraz zysku zą Przesąd Spraw Włościańskich przychodzącego, albo momentalne w ów czas w Gospodarstwo zayrzenie, aby miało być dostarczaiące do dostatecznego iedney Wsi albo Włości, a dopieroż ogólnego Rzeczypospolitey rozrządzenia i dopilnowania.

Wszelkich Spraw sądzenia nawet *ex inscripto Foro*, należy nie dozwolić Kommissyi Skarbowey, pzocz własnych Skarbowych. Kupieckie i Wexlowe Sprawy niech będą sądzone w Pierwszey Instancyi, ani potrzebuią Sądu wyższego, gdy Prawo Appellacyi *in liquido* nie dopuszcza: co szczególniey obostrzyć należy, aby oraz żadney dyskwizycyi nie było o istotę Skryptu, samą tylko falsyfikacyą podpisów roztrząsaniu zostawiwszy. Lepiey bowiem, że niebaczny na siebie lub marnotrawny, część niedopłaconą w wolucie utraca: aniżeli aby Publiczność szkodowała na całości Ustaw i ogólney Exekucyi.

Przydanie Obowiązków Kommissyi Cywilno-Woyskowey.

Zgadzam się z Obywatelem *sub Annonimo* o czterech Trybunałach, ogólność Osób i Spraw zawieraiących: a że się stosował do Geograficznego rozłożenia ich, a podług myśli moiey w Warszawie, w mieyscu zatrudnienia, i dla Juryzdykcyi podług mego zdania osobnych potrzebnym nie radbym mieć Trybunału lokowanego: więc nie bez uważenia pośrzedniczego mieysca obmyśliłbym Miasto Pułtusk, wszakże podług ninieyszego Prawa, iuż do Rzeczypospolitey należące. W Mieście zaś Warszawie zdałoby mi się mieć Trybunał albo Kommissyą Ministeryalną w Osobach co dwa Lata odmieniać się maiącą, do którey stosuiąc całego Kraiu Policyą sądzę;

B o po-

o potrzebie obszernieyszych obowiązków dla Kommissyi Cywilno-Woyskowych, do wspomnioney Kommissyi *referebiliter* należeć maiących w ten sposób:

1mo. Do Kommissyi Ziemiańskich należeć będzie, *respective* każdego Cyrkułu, gdzie Kommissya Cywilno-Woyskowa odprawia się; baczność na Bory i Lasy w Dobrach do Rzeczypospolitey należących, aby te nie były pustoszone, i owszem aby o całości swey pilnie dozierane były; Kommissya Skarbowa nie będzie miała mocy zawierać Kontraktów na wspólny zysk z Possessorem, dopóki nie będzie miała Rezolucyi z Protokułu Kommissyinego od kompletu wydaney, o możności kontraktowania, nie pustosząc zwłaszcza Handlem Zagranicznym do reszty Lasów, na wewnętrzne Budowy potrzebnych, to iest: uważaiąc, aby okolica mieyscowa potrzeby swey nie utraciła, na które to potrzeby, za zezwoleniem Possessora, i Rezolucyą Kommissyi Ziemiańskiey, Kommissya Skarbowa przedaży wspólney bronić nie będzie, dla rekwiruiących assygnacye opłacone wyda, Perceptę w Regestr Skarbowych dochodów wpisze, a Kommissya Ziemiańska aby nad Kontrakt taiemna większość Gatuntu i liczby Drzewa przez Possessora nie była dozwolona, lub przez kupuiącego wywożona, baczność mieć będzie, o co Forum na wykraczaiącego w Sądzie Kommissyi Ziemiańskiey i karę Złotych Sta na przewiniaiącego, oraz w dwóynasób zapłaty nad liczbę wywiezionego Drzewa, do Kassy Kommissyi importować mianey, stanowiemy; Dobra zaś Ziemskie, Duchowne i Szlacheckie, do tey Policyi co do Lasów podpadać nie maią.

2do. Do teyże Kommissyi Ziemiańskiey należeć będzie, Obywatelów wszystkich swego Cyrkułu przestrzegać, aby lóżnych Ludzi wszystkich bez urzędownych zaświadczeń idących i iadących przytrzymywali, i do swey Kommissyi meldowali. Poczty także Kraiowe, pierwszy raz ze Stacyi lub z Miasta Osobę rekwiruiącą wywożące, aby o wyieżdżaiącym

cym

cym donosiły, to iest: iżby każdy na pierwszą Pocztę siadaiący był wiadomy Pocztmaystrowi: a to dla uniknienia doświadczeń, iż Złoczyńca uszkodziwszy kogo, udaie się do Poczty, i tą nayśpieszniey uchodzi; w takim więc zdarzeniu baczność Kommissya mieć będzie, a Pocztmayster ten, co na pierwszey Stacyi o zbiegłym złoczyńcu nie informował się, i dał mu przeiazd (bo w dalszey kolei Poczt, Pocztmaystrowie iuż winieni być nie mogą) tak za szkodę od Złoczyńcy popełnioną odpowiedzieć będą powinni, iako też Stem Złotych do Kassy Kommissyi za nienależyte Urzędu swego sprawowanie karani być maią.

3*tio.* Do teyże Kommissyi Porządkowey należy: aby w swym Cyrkule pilnowała prostowania i naprawy Drog i przepraw, to iest: Gościńce wszelkie i drogi Kościelne powinny być na baczeniu, prostowanie Drog używanych, ile można, ode Wsi do Wsi, lub od Karczmy do Karczmy być powinno, nie miiaiąc Wsi, na które zdawna szedł Gościniec, gdyż to iednemu względem drugiego uszczerbek w Prowencie przynosićby mogło.

Każde Miasto lub Wieś na swym Gruncie prostować i reparować drogi, i przeprawy powinny. Gdzie przeprawa istotna a nie kałuża będzie, z takich przepraw Kommissya Skarbowa za Rezolucyą od Kommissyi Porządkowey zaświadczaiącą o istotney przeprawie i iey długości, podług Prawa R. 1766. Mostowe, na utrzymywanie teyże przeprawy, postanowi; w tym iednak uważeniu, aby nie Grobla, albo Tama dla Drogi lub Młynów zrobiona, przelewem Wod nie ruynuiąca się, ale Most potrzebny na Rzekach i Błotach w rachunku długości uważanym był.

Wszelkie mostowe i grobelne, gdzie kto dla prywatnego zysku od Kommissyi Skarbowey *ad sinistram informationem* wyiednał: Kommissye Porządkowe nieodwłocznie opłacać, i opłaty

odbierać zakażą. Gdy bowiem wszędzie drogi poprawione będą, wzaiemność tam, gdzie od przepraw i drog naprawnych nic nie biorą, uszkodzonąby była, ile mostowe nie intratą dla Obywatela, ale równą wydatków nadgrodą rozumiane być ma.

Gdzie przynależą dłuższe drog poprawy, aby gwałtowności Dziedzic i Właściciel nie miał, Kommissya Porządkowa co rok po Prętów dwadzieścia, zaczynaiąc od naygorszych przepraw do porządnego wyreparowania na każdego Wsi Właściciela lub Possessora albo Possessorów włoży, a ci uskutecznić to powinni pod karą Zł. 50. do Kassy Kommissyi wliczyć mianą, i koniecznym każdoroczney naprawy uskutecznieniem.

4to. Taż Kommissya Porządkowa w swym Cyrkule obwieści wszystkich Obywatelów, aby w przypadku w której Wsi choroby zbliżaiącey się na Ludzi, lub powietrza na Bydło, każda Wieś swey Kommissyi donosiła, a ta co do chorob na Ludzi o wczesne opatrzenia starała się, ogólney oraz Ministeryalney Policyi po dostateczniejsze zaradzenie kommunikowała; a co do powietrza na Bydło, ażeby nieodwłocznie na mieysce, gdzie zaraza, zesłała, zarażone Bydło na części oddzielić, zdychaiące zakopywać, kommunikacyi z tą Wsią Sąsiedzkim Inwentarzom zabronić kazała, i wszelkich sposobów od rozszerzenia zarazy użyć zaleciła.

Gdyby zaś kto o zarazie Bydła w swey Wsi zdarzoney, Kommissyi Porządkowey nie doniosł, a co większa dla uniknienia swey prywatney szkody, bądź żywo, bądź dobite rozprzedawał, i dalszey zarazy stał się przyczyną, takowy nie tylko za samo nie doniesienie o chorobie, Stem Złotych w Kassę Kommissyi importować mianych, ukarany będzie, ale nawet za szkody Sąsiedztwu zdarzone, odpowiadać ma.

Może

Może iednak Kommissya Porządkowa nie zsyłać do Miasta lub Wsi, w którey iaka zaraza, gdy przy doniesieniu sobie mieć będzie od Właściciela mieysca lub Possessora zapewnienie, że Zwierzchność Dworska wszelkie staranie i baczność mieć będzie, w tym wszystkim, iak się wyżey opisało: Doniesienia iednak do Policyi pod karą, iak wyżey, uchybiać nie będzie wolno.

5to. Do Kommissyi Cywilno-Woyskowey należeć będzie, ażeby Mieszkańców Zydowskich swego Cyrkułu rozporządziła, wzbroniwszy im Szynków wszelkich w Miastach i Wsiach, szczególnie tylko do handlu i rękodzieł onychże sposobiąc, Szynkownie bowiem Zydowskie, utraty zdrowia i zniszczenia Ludu pospolitego są przyczyną.

6to. Niemniey teyże Kommissyi będzie obówiązkiem, ażeby na licznych w Kraiu Zebraków od Miast i Wsiów, gdzie się tułaią, dostawiać mianych, baczność miała, każdego examinuiąc, z którego mieysca króry pochodzi, gdzie się rodził, iacy iego Krewni lub Oycowie, a tychże Zebraków do mieysc rodu swego applikować będzie, to iest: ieźli Oyciec który w Mieście, lub Wsi wiekiem wypracował się, a na starość od Dzieci na żebraninę puścił się, lub do niey został przymuszony, aby Kommissya obowiązała takowe Dzieci, lub Sukcessorów mieysce posiadaiących do sustentowania; albo ieźli Syn lub Corka dla kalectwa na żebraninę od Oyców są wysłanemi, aby ich ciż Oycowie utrzymywali; lub znowu, ieźli Zebrak Zołnierzem będąc, Lat dwanaście ciągle wysłużył, a potym dla starości w żebraninę poszedł, aby Kommissya o takich do Kommissyi Woyskowey dla obmyślenia potrzebnego im do życia Funduszu donosiła; naostatek ieźli Człowiek Cywilny Lat 15. koleyno aż do zgrzybiałości swey u Pana służył, a ten przez niezdatność dalszą w starości, od usługi został oddalonym, i do żebraniny przymuszonym, aby Kommissye takowych Panów do sustentowania

takich

takich Ubogich przynaglały; a innych wszystkich prożniaków o zdrowiu lub zarazie przez Felczera wyexaminować mianych, bez wolności za Cyrkuł Ziemiański przechodu, albo do swych Dobr, albo do żądaiącego Obywatela do rękodzieł lub rolnictwa oddawała; dopiero samych niedołężnych kaleków, Szpitalom fundusze maiącym, do żywienia polecała.

7mo. Też Kommissye zawieraiąc w sobie ogólną Policyą swego Cyrkułu dla uczynienia ogólnemu Ludowi Sprawiedliwości, zalecą wszystkim Dziedzicom i Possessorom Dobr, ażeby ci, naydaley Roku, Inwentarze Poddaństwa samego, i ich obowiązki, to iest: wiele w którey Wsi z Półwłoczka albo Cwierci na tydzień robocizny Rolnik lub Zagrodnik odbywać winien, wiele, i iakiego Czynszu daie, do wiela innych powinności obowiązany: aby raz podany Inwentarz, prywatnym narzutem i mocą, iuż nie mogł być przez kogożkolwiek na uciemiężenie Poddaństwa podnoszonym.

Wszakże nad teraźnieysze, iakie która ma Wieś obowiązki, albo nad Kontrakty z Czynszownikami zawarte, nikt nie będzie miał mocy Inwentarzem podawać podwyższonych powinności pod karą 200. Zł. do Kassy Kommissyi w połowie, a w połowie Delatorowi wskazać mianą, w którym tylko przypadku Kommissya do istotney należytości Inwentarz reformować będzie mocną.

A że Poddaństwo, podług dawnych Praw, nie inaczey iak w assystencyi swych Dziedziców i Possessorów o krzywdę swą czynić mogące, z istoty swoiey, do Opieki swych Właścicielów należy, i ninieyszym Prawem *Jus agendi* przeciwko swym Panom nie iest im dozwolone, iedynie tylko w iasnych nad Inwentarz uciskach i wymuszeniach, Kommissyi Porządkowey *ad cujusvis instantiam* baczność nad niemi iest polecona; Przeto spodziewać się należy, iż wszyscy Dziedzice i Possessorowie Dobr, nie tylko pomnażaiących powinnosć Inwentarzy

tarzy nie będą podawać, ale nadto przez czułość i serce do bliźniego przywiązane, i przez uwagę, że Lud iego o stałym rządzie upewniony maiętnieyszym, użytecznieyszym i wdzięcznieyszym będzie, wszelkie, ieźli gdzie nadproporcyonalne są, powinności, daremszczyzny, lub naymu bezcenne narzuty, dla okazania nawet w Publiczności wspaniałości Dusz swoich, umiarkuią i zmnieyszą, a te Inwentarze raz ustanowione, i do Kommissyi Cywilno-Woyskowych podane, na zawsze za wspólne Prawidło trzymane będą.

8vo. Też Kommissye baczność mieć będą, ażeby nikt z Obywateli *cujuscunque Status & Conditionis* Liberyów z Sukien Francuzkich, tudzież Burtów i Galonów Srebrnych i Jedwabnych do nichże nie dawał; Zasługi Liberyów aby nie większe były iak Zołnierza Pieszego Gemeyna, gdy większa Liberyom płaca odbiera sposób rekrutu, i Zołnierze sami do Liberyi cisną się; Nadto, ażeby wszystkie Liberye Polskim a] nie Niemieckim lub Francuzkim Stroiem noszone były, a to w tym celu: iż w Stroiu Polskim zwyczaiem dawnym uboga Szlachta w Służbę mieścić się będzie mogła, a Poddaństwo nie będzie się odrywać od uprawy Ziemi, z którego powodu naywięcey łóżnych zbiegłych, a potym proźniaków i hultaiów mnoży się.

9no, Naostatek Kommissye Cywilno-Woyskowe w każdym swego Powiatu Mieście obowiązane mieć baczność na Policyą, podług przepisu Warszawie służącego, niemniey będzie staraniem tychże Kommissyi Cywilno-Woyskowych, ażeby na iedną wydaną sobie miarę czyli skalę, całego swego Cyrkułu Mappę Geograficzną, ile być może zbliżoną do Geometryczney, z doskonałym wyrażeniem Rzek większych i mnieyszych, Gościńców i Drog, Miast i Wsiów, oraz wszelkich Przepraw, także Borów, Lasów, i mieysc z różnicą użytecznych i nieużytecznych, na dwa Exemplarze mieć starały

się,

się, ieden Exemplarz u siebie zostawuiąc, a drugi do Kommissyi Woyskowey odsyłaiąc.

O Policyi w Warszawie i Sądach.

Pisząc nieinteressowanie o Magistraturach, iestem przekonany, że nikt dobrze życzący Oyczyźnie swoiey, prywacie podchlebiać nie powinien, tym zaś prawidłem Obywatel rządzący się, snadno wniesie sobie różnicę złego lub dobrego Obiektu przez okoliczności.

Wszystkie Kraie Monarchiczne miały i maią swoich Ministrów, a to, iżby w niezliczonych zatrudnieniach wyręczali swych Monarchów, którzy iednak odwołanie się do siebie, i samowładztwo Decyzyi przy sobie zostawili.

W Kraiu Polskim Ministerya, które miały mieć wagę *inter Majestatem & libertatem*, przy wprowadzoney w nierządzie przemocy, przyszły do tego, że ani Król, ani Rzeczpospolita nie miała z nich odpowiadaiących dla siebie korzyści.

Wiemy, iak Skarb był rządzony, i iakie rachunki z niego czynione. Pamiętamy o Woysku pod iedynowładną Buławą zostaiącym, iaką kalwakatę dla ambicyi Hetmana czyniąc, Królom samym ciężkie, a Prywatnym nieznośne, mocą Powagi Kryxrechtuiącey, lub nakazuiącey stawało się.

Przemiana tych Ministeryów w osobne Kommissye, pokazała dowodem, że Skarb i Woysko iest rządne: że w iedney Osobie naycnotliwszey, coż dopiero mowić o interesowaney, uporny i niezreflektowany zapęd, ogólności iest szkodliwy. Skutek dobry z wyrażonych dwóch ministeryalnych Władzy, na Kommissye podzielonych: nayciemnieyszego oświecać

cać może, że i drugie Władze, Assessorska i Marszałkowska równie rozrządzone być powinny.

Wysoka Magistratura ważnieyszemi okolicznościami trudnić się powinna, nie zaś mnieyszemi Sprawami, bez poprzedniczego roztrząśnienia w mnieyszym Sądzie.

A że Obywatel *sub Annonimo* wpadł w moią myśl, i połączywszy Juryzdykcye wszystkie, oddał na Trybunały te Sprawy, które Assessorya sądziła; zatym nie zostaie mi do proiektowania iak tylko o Ministerium Marszałka, połączaiąc iednak z przypadków Ministerium oraz Kanclerstwa: a toż Ministerium uwalniaiąc od Trybunałów Koronnych, w myślach Obywatela *alternatim* być proponowanych. O czym niżeli pisać będę, wprzod *referibilem & appellativam Primam Instantiam* proiektuię w ten sposób:

Gdy dla ogólności Kraiu, ku lepszemu w nim Rządowi, postanowione są Magistratury Policyi i Sądowe; a Miasto Warszawa z swemi Przedmieściami, iako Rezydencyonalne, liczniejszym Obywatelem mieszkalnym i przyieżdżaiącym zaludnione, osobnego urządzenia potrzebuie; Zatym znosząc wszystkie w tym Mieście i Przedmieściach Juryzdykcye, różny sposób i moc sądzenia maiące, Sądy Powiatowe iedney Formy i Exekucyi referencyą do Kommissyi Ministeryalney mieć maiące, stanowiemy.

Miasto zatym Warszawa po Wieś Czerniaków, Mokotów, Wolą, Powązki, Marymont, Wieś Pulków *inclusive*; *à Praga* po Karczmę Białołęcką, po Wieś Targowek, po Karczmę Utrata, Grochów, i Kawęczyn, także *inclusive* dla Granicy Policyi, rozległość swą mieć będą.

Miasto Warszawę na dwanaście Dystryktów, a Pragę na dwa Dystrykty podzielamy.

Ten podział uczynić należy przez wymienienie Ulić, uważ aiąc większość Mieszkańców, aby w Dystrykcie iednym względem drugiego, Sędziowie wyznaczyć miani, nie mieli więcey zatrudnienia Judykaturą iak równie Policyą: a ten podział snadno z Taryffy Brukowey i Ludności uczynić można.

Do każdego z tych Dystryktów w Warszawie i na Pradze po piąciu Sędziów, dwóch z Stanu Szlacheckiego, iednego z Duchownego, a dwóch z Mieyskiego dobrze Possessyonatów; Trybunał, czyli Kommissya Ministeryalna *unanimiter*, lub przez sekretne *Vota* z podaiących się na Powiaty Kandydatów, obierze: a ci zaraz po Elekcyi przed tąż Kommissyą Ministeryalną zaprzysiądz maią, na tę Rotę ═ ,,Jako ,, sprawiedliwie podług BOGA i Prawa, Sprawy wszelkie ,, do rozsądzenia przychodzące, sądzić będę: we wszystkich ,, obowiązkach przez Prawo włożonych, o Porządek, Bez- ,, pieczeństwo, i całość Skarbu Publicznego, nayściśley sta- ,, rać się, i Rapporta rzetelne do Kommissyi Ministeryalney ,, oddawać będę: a wszystko co tylko do pełnienia moiego ,, należy, nie uwodząc się datkiem, obietnicą, nienawiścią, ,, lub Przyiaźnią albo boiaźnią, samą słuszność i BOGA ma- ,, iąc przed oczyma, nayusilniey wykonywać będę.

Ci tedy do każdego Dystryktu obrani Sędziowie, przez te dwa Roki Urząd sprawować maiący, mieć będą te obowiązki.

1*mo.* Sami Sędziowie niegdzie indziey, tylko w tym Dystrykcie, do którego są wybrani, mieszkać koniecznie maią.

2*do.* Mieysce Sądu i Rapportów iedno na zawsze ułożą.

3*tio.* Każda w Dystrykcie Juryzdykcya, mieć będzie Regenta do rzeczy Sądowych, pilnowania Protokułów, zapisywania

wania Rezolucyi, nawet na Memoryały podawane dawanych.

4to. Każda także Juryzdykcya mieć będzie Susceptanta dla utrzymania porządnego Aktów == tudzież po dwu Instygatorów, którzy koleyno rzeczy Sądowych i *Policiem* tyczących się, pilnować obowiązani będą.

5to. W każdym Dystrykcie będzie lokacya Hauptwachu z trzydziestu Gemeynów i Officyera, dla ordynansowania ich przez Sąd, ku utrzymywaniu bezpieczeństwa publicznego.

6to. Do Sędziów każdego Dystryktu należeć będzie zrobienie Taryffy osobney podług Repartycyi z wymienieniem każdego Dziedziców i Possessorów, z wymiarem oraz długości, szerokości, i rozległości.

7mo. Sąd Dystryktowy obwieści swoy Powiat, ażeby wszyscy Dziedzice i Possessorowie, o przybywaiących i odieżdżaiących, oraz o lóżnych Ludziach, na każdy raz ile przybywaią, odieżdżaią, odchodzą, lub luzuią się, Rapporta do niego czynili.

8vo. Rapporta te będą się zaczynać od Godziny osmey z rana, bo tak Sessye Sądowe zaczynać się powinny; dopiero po skończonych Rapportach, Sąd Sprawy wszelkie sądzić ma aż do Godziny pierwszey po południu; zaś od Godziny czwartey popołudniowey, Rapporta przyimowane, i Rezolucye dawane będą; po których odbytych, sądzenie Spraw od woli Sędziów Powiatowych zależeć będzie.

9no Sprawy do tego *Primæ Instantiæ* Sądu, w każdym Powiecie generalnie wszystkie tak *Juris*, iako i *Facti* żadnego rodzaiu nie wyłączaiąc, to iest iakiekolwiek w Sądach Ziemskich, Grodzkich, Kwerelowych, i Potocznych Marszałkowskich, Mieyskich, Woytowskich, i Ławniczych sądziły się, wszy-

stkie te do Sądu tego Powiatowego należeć będą; Sąd zaś Powiatowy, ani iednego dnia, precz dni Swiętych *vacare* nie powinien. Lecz Rapporta i w dni Swięte odbierane bydź powinny, choć przez iednego z Sędziów, koleyno na Swięta ułożyć się maiących.

Komplet do sądzenia w Dystrykcie z Osob trzech ogólnego Stanu składać się ma; Prezydencya przy Stanie Szlacheckim w Urzędnikach aż do Chorążego *inclusive*; względem Opatów i aktualnych Prałatów, bo Prałaci *respective* innych Urzędników prezydować będą, a względem Kanoników i Proboszczów, przy Urzędnikach aktualnych zostawać będzie.

10*mo.* Mieć będzie tenże Sąd trzech Instygatorów, którzy koleią do rzeczy Sądowych i Policyi używani przysięgli być maią.

11*mo.* Ponieważ na Gospodarzy wszelkich iest obowiązek donoszenia do Juryzdykcy o lóźnych Ludziach, zatym gdyby iaki Człowiek przebywaiący w iakim mieyscu, lub raz nocuiący, nie był doniesiony rzetelnie, to iest: czy Człowiek bez służby, lub szukaiący iey: czy wyrobnik, czy przybyły Rzemieślnik: a przez takiego lóźnego komu się stało iakie uszkodzenie, taki Gospodarz nie tylko winie za niedoniesienie podpadnie, ale nawet do powrócenia szkod ukrzywdzonemu obowiązany będzie; a ieżeliby kto wspólnikiem oszukania okazał się, takowy równie iak winowayca karany być ma.

12*mo.* Sąd Powiatowy mieć będzie po piąciu Inkwizytorów, w Urzędzie Subdelegatów, trzech Szlacheckich a dwu Mieyskich Possessye maiących, Rotą Sędziowską przysięgłych, a przez każdego Sędziego Powiatowego patentowanych, do słuchania Inkwizycyi w Sprawach tylko Cywilnych; może ich Sąd delegować na Ziazdy tam, gdzie tego potrzeba każdego

żdego

żdego Dystryktu wymagać będzie, ale ci Inkwizytorowie w żadney Sprawie kryminalney nie będą expedyować Inkwizycyi. Gdy bowiem Sprawa lub z zarzutu kryminalna w którym Powiecie zdarzy się, Sąd Powiatowy, czy to na Instancyą Strony instyguiącey, czy to na doniesienie Sądowego Instygatora nieodwłocznie z swego Sądu, koleią do tych przypadków wybierać mianych, Sędziów dwóch wyznaczy, nieodwłocznie także do Kommissyi Ministeryalney o zdarzoney Sprawie doniesie, a Kommissya Ministeryalna ze trzech osobnych Powiatów po iednym z Sędziów przez Rezolucyą w swym sądzie zapisać mianą, przyda; Ci tedy wyznaczeni z Sądu Powiatowego, i od Kommissyi Ministeryalney przydani Sędziowie, nieodstępnie w komplecie piąciu w mieyscu Sądu Powiatowego, w którym Sprawa kryminalna rozpoczęta, zachowuiąc Prezydencyą podług wyższego opisu na podane sobie Punkta pytań, pilnie i dokładnie nie opuszczaiąc się ieden na drugiego, to iest: kompletu nie zmnieyszaiąc, Inkwizycyi wysłuchaią, każdego Swiadka zeznanie wszyscy podpiszą, Swiadek także umieiący pisać, swoie świadectwo podpisywać będzie: Sąd tedy Powiatowy w komplecie swoim z zbioru świadectw, decyzyą swoią wyda, a promulgowany Dekret zaraz do Sądu Ministeryalnego z Inkwizycyami odeszle, który to Sąd zaraz na pierwszey Sessyi przed wszystkiemi Sprawami, i choćby iaka Cywilna zaczęta była, ów Dekret roztrząśnie, utwierdzi lub poprawi, albo zmollifikuie, i po exekucyą dalszą przez Rezolucyą swego Sądu w Protokule zapisaną, do teyże Juryzdykcyi natychmiast odeszle, a takowego *Judicatum* zaraz Exekucya następować ma.

13*tio*. W każdym Powiecie przy Obwachu będą mieysca na tymczasowych Aresztantów, z któremi Sprawa popierana, w toż dla oskarżonych Cywilnie tułaczów i gołotów, oraz nocnych piianiców po zakazaney Godzinie bałamucących się; Sąd zaś Powiatowy takowych bałamutów przez Ronty Woyskowe i Instygatorów swych aresztować będzie obowiązany.

14*to*.

14*to.* O wszelkich Aresztantach od Hauptwachu będzie miał Rapport Sąd Powiatowy w czasie wyżey opisanym, i będzie wydawał przez tych Instygatorów Dyspozycye, napomnienia, albo kary proporcyonalne za występek, co się do samych nocnych tułaczów, lub w dzień po Ulicach kłócących się gołotów, ściągać ma.

15*to.* Ponieważ nie od rzeczy iest winę pieniężną brać, to iest: za komorne od tych gołotów, co za rozpustę, piiaństwa, kłotnie po Ulicach, aresztowani bywaią, a to na Kassę dla tych, którzy bez sposobu do życia będąc, przez Juryzdykcyą Powiatową winni są do utrzymania, przeto takowe komorne od czterech naywięcey do sześciu Złotych, nie inaczey ma być opłacane, iak za dyspozycyą Sądu przez Prezessa w Protokule Sądowym osobno do Rapportów sporządzić mianym, podpisaną, wielość komornego od każdego Aresztanta wyrażaiącą, która Kassa u Regenta każdego Powiatu zostaiąca, a znowu na wymienionych Aresztantów, nie inaczey, iak za dyspozycyami w Protokuł zapisanemi wydawana, co tydzień zaś o Percepcie i Expensie konfrontowana, i o wielości Remanentu zaświadczona być ma, żadne zaś extorsye ustronne od Aresztantów przez kogożkolwiek nad przepis powyższy czynione być nie mogą, *sub abjudicatione ab Officio.*

16*to.* Sąd Powiatowy należący *ex appellabilitate & referibilitate* do Kommissyi Ministeryalney, będzie odbierał od teyże Kommissyi Dyspozycye względem ogłoszenia Taxy na Produkta wszelkie, tudzież względem miary i wagi, aby iednostayny Rząd po wszystkich Dystryktach był regulowany.

17*mo.* Sprawy przechodzące Zł. 500. Sprawy do Skryptów i Zapisów, także o Komorne niezapłacone, tudzież o expulsyą albo irrytacyą Tradycyi *præcisa appellatione* sądzić będzie, w innych Sprawach appellacyi zachodzącey, do Kommissyi Ministeryalney dopuszczać ma.

18vo.

18*vo.* Dekreta wszelkie tego Sądu po Polsku pisane bydź maią, iakoteż Pozwy i Przypozwy, którym nie więcey czasu iak po dni trzech wyszłych legalność uznaie się.

19*no.* Prewencya Pozwem względem Dystryktu i Dystryktu nie od pozyty Pozwu, ale od Relacyi rozumianą będzie; Lecz gdzie *Forum* zapisane przez Kontrakt albo Skrypt, w takim przypadku nie Prewencya Pozwem, ale zapisanie *Fori* mieysce odpowiedzi stanowić ma.

20*mo.* Regestra Sądowe będą te: pierwszy kryminalny, *ante omnes Causas* brać się maiący; drugi Taktowy, Spraw właściwie uczynkowych, do którego to Regestru Sprawy nawet *irritatæ Traditionis & Expulsionis* należeć będą; trzeci Ordynaryiny dla wszystkich ogólnie Spraw *Juris*; czwarty Regestr *Executionum Processûs*; piąty *Pœnalium*. Po Regestrze tedy Kryminalnym *ante omnia* sądzić się powinnym; iednego Dnia Regestr Taktowy, a drugiego Ordynaryiny do Sądzenia brane będą; a gdyby Taktowych albo Ordynaryinych Spraw, w którym Regestrze nie wystarczało, to ten Regestr, w którym będą Sprawy, expedyowany będzie. Regestr *Executionum Processûs* we Srzodę i w Sobotę na zaczęciu Sessyi, nie uważaiąc nawet na zaczętą Sprawę, brać się ma, a Regestr *Pœnalium* co Sobota przy końcu Sessyi expedyowany będzie.

21*mo.* Należeć będzie do tegoż Sądu Powiatowego, aby na koleyny opał Lamp, nikogo nie wyłączaiąc, miał baczność, a to podług rozporządzenia przez Trybunał Ministeryalny uczynić mianego, tak, iżby co 30. łokci iedna od drugiey Latarnia z obydwu stron Ulic palone były, do czego rozdział miary od Sądu Powiatowego zależeć będzie, a to, iżby Domy mnieyszey miary w szerokości zastąpiły; Domy *Mendicantium*, które iedyne od obowiązku tego wolne będą.

22do. Będzie obowiązkiem tegoż Sądu, na każdey Ulicy swego Dystryktu mieć baczność przez swych Strażników i Instygatorów, aby Ulice zakładem Drzewa nie były ścieśniane, a po skromnym złożeniu, naydaley trzech dni, przez Właścicielów uprzątane.

23tio. Jako lepienia Kominów, w całym Mieście i Przedmieściach nie wolno będzie, tak baczność na to do tegoż Sądu należeć ma, a gdzieby kto lepiankę robił, ta nie tylko rozrzuconą nieodwłocznie być ma, ale nadto przestępuiący Prawo Policyi 100. Zł. na Stronę Delatora, a 50. dla Sądu skarany będzie.

24to. Gdzie Domy murowane z iedney i drugiey strony znayduią się, będzie ten Sąd miał baczność w swym Dystrykcie, aby drewniane budynki nie tylko budowane, lecz nadto ani gontem nowym w dachu poprawiane nie były, chyba Właściciel Domu obowiąże się Rewersem, w Protokuł Sądowy wpisać mianym, że w Lat trzech murować będzie: lecz na dal iuż nie będzie mocen dać Sąd Powiatowy przedłużenia naprawy starego dachu, ieźli Assekuracyi poprzedniey zadosyć się nie stało.

25to. Gdzie Pałace, Kamienice, albo Domy stawiane będą, ma być doniesiono o tym wprzod Sądowi Powiatowemu, a ten bez żadney opłaty ściany od Ulic winien będzie formować, aby Ulice w swey obszerności nie miały uszczerbku, a Domy w prostą linią szykowane były.

26to. Będzie obowiązkiem tego Sądu Powiatowego, aby porządki ogniowe pomnieysze każdy Dom starał się mieć, iako to: Drabiny, Bosaki, Stągwie.

27mo. Do tegoż Sądu należy baczność na wszelkie Domy Szynkowe, aby po dziesiątey Godzinie nocney bądź w

Lato,

Lato bądź w Zimie nie szynkowano, a Gospodarze w Szynkowniach pod żadnym pretextem dłużey goszczących utrzymywać nie będą mogli pod karą 30. Zł. na stronę Delatora, ieźliby o upornych i dłużey bawić się chcących, do Juryzdykcyi Powiatowey znać nie dawali, których to nocnych próżniaków Juryzdykcya przez Ronty przy Instygatorze chodzić maiące, aresztować powinna, a ieźliby Instygator dla zysku prywatnego bałamucącym się dyssymulacyą czynił, lub prywatnie na swą stronę brał opłaty, za pewnym dowodem nie tylko od Funkcyi oddalonym będzie, ale nadto podwoyną karę pieniężną, iaką źle zyskał, poniesie.

28vo. Cechy wszystkie Kupieckie, Rzemieślnicze, i wszelkiego rodzaiu utrzymuią się, ale te o stanowieniu Starszyzny, o Schadzkach swych Sądowi Powiatowemu, w którym Zgromadzenie odprawiać się ma, donosić się będą. Sąd zaś Powiatowy będzie miał obowiązek wchodzić, aby z Czeladnika Kupieckiego, lub Agenta maiący być installowanym na Kupca, okazał Fundusz swego Kupiectwa, i Possessyą istotną 50000. Zł. wznoszącą; z Rzemiosł zaś przychodzący do Maystrostwa, aby dostatecznie był wyexaminowanym z sposobności swey, a co do Kontuberniów Cyrulickich, żadne wyzwolenie nie będzie mogło nastąpić, do póki wyzwalaiący się o umieiętności od Akademii Kraiowey nie będzie zaświadczony, i przez Sąd Powiatowy wyexaminowany.

29no. Furmani, Kominiarze w każdym Dystrykcie mieszkaiący, będą w Taryffie Sądu Powiatowego wypisani, gdzie który, i pod którym Numerem mieszka, a ci, aby w przypadkach ognia, wszyscy ku ratunkowi potrzebnemu byli obowiązani stawić się, Sąd Powiatowy baczność mieć będzie.

30mo. Każdy Dystrykt, czyli iego Sędziowie mieć będą w obowiązku przez swego Regenta, wybierać Brukowe i Łokciowe, iakie Taryffą ogólną iest opisane; a Powiatowi

Regenci do Kassy Generalney pod Kluczem Regenta Kommissyi Ministeryalney być maiącey, za Kwitami składać powinni; aby zaś zwłoki w zapłaceniu nie było, Sąd Powiatowy exekucye wydawać będzie, tak, aby każda Rata w całości składana była.

31mo. A że ochędostwo, reparacya Bruków i Kanałów, oraz nowych restauracya, podpada pod dozor Sędziów każdego Powiatu; żatym każdy Powiatowy Sąd, i sam przez się, i przez Officyalistów swych informowany o mieyscach ochędostwa, naprawy lub restauracyi, nowego Bruku potrzebuiących; Kommissyi Ministeryalney przez Rezolucyą w Protokule Sądowym zapisać mianą, i przesłaną przełoży żądanie, a Kommissya Ministeryalna uważaiąc potrzebnieysze ku użytkowi Publicznemu mieysca, w każdym *respective* Powiecie, w proporcyi przychodu Taryffą oznaczonego, restauracyą oznaczać, i Assygnacye w Protokule swym zapisywane do Regenta swoiego wydawać będzie.

32do. Przechody w drobnych wydatkach, ppzez liczne Ręce Skarbu Publicznego, zwykły naywiększy czynić uszczerbek; przeto ogólność Magazynu Brukowego znosząc, ponieważ Furmani są w obowiązku przykładać się do Policyi, wyrabiaiąc pewne dni wywozką Mierzwów: zatym każdy Dystrykt maiąc w Taryffie miarę Ulic szerokości i długości, od każdey Ulicy czyszczenia zgodzi Furmanów rocznie, aby ci na początku Miesiąca, to iest; co Miesiąc ochędostwo to dopełniali; z Brukarzem także rachuiąc w ryczałt kamienie, piasek, i robotę od sążnia raz na zawsze za referencyą do Kommissyi Ministeryalney zgoda nastąpi: ryczałtowe także zgody z Cieślami i Kopaczami, co do Kanałów robione być maią, a zgody nastąpione w Protokuły Rapportowe wpisywane będą; kupna bowiem kamieni na fury i inne drobne Gospodarstwo więcey kosztu, Officyalistów utrzymywania i niepewnego zatrudnienia są przyczyną.

33tio.

33tio. Nierząd i ucisk naywięcey pomnaża się w tym Kraiu, który *Communitates* iakby podobne sobie Rzeczpospolite wewnątrz stanowić dopuszcza; każda bowiem *Communitas* nie o Publicznym, lecz o prywatnym swym dobru zawsze myśląc, iedynie o rozprzestrzenienie swoiey exystencyi iest troskliwą; kiedy więc czyni się podział Juryzdykcyi Policyiney, każdego obowięzuiącey, kiedy Miasta *ad aequalitatem Juris* przychodzą, i Juryzdykcye ich z Szlacheckiemi połączaią się, zatym niepotrzebny koszt na utrzymywanie ich Milicyi i na inne ogólności; wynika zatym, gdy każdy Obywatel pod Publicznym a nie prywatnym Prawem zostawać będzie, własność iego samego przy nim zostanie, i przez prywatne rozkłady iednym folguiące, a drugim podwyższaiące Taryffy, uciśnionym być nie potrafi; przeto Sądy Powiatowe z referencyą do Kommissyi Ministeryalney, wszelkie partykularnych wspólnictw dochody, aby od kogożkolwiek pod iakimkolwiek pretextem nie były wymuszane, da baczenie.

34to. Milicye zatym Miast znoszą się, gdy dla Juryzdykcyów Powiatowych Woysko Koronne do użytku wyznacza się, a natychmiast ten przychod przez Sądy Powiatowe umiarkować, a przez Kommissyą Ministeryalną roztrząsnąć, poprawić, lub utwierdzić miany, do Kassy Publiczney należeć będzie.

35to. Ponieważ Stroże nocni po Ulicach do rozrządzenia Sądu Powiatowego należą; zatym i ten dochod proporcyonalnie raz na zawsze umiarkowany do teyże Kassy Policyiney należeć będzie, a kosztem tey Kassy rzeczeni Stroże utrzymywani być maią.

36to. Wszelkie Targowe, iako dawniey Prawami zniesione, tudzież opłaty w rożnym Imieniu dotąd przez którąkolwiek Juryzdykcyą wybierane, iako wygodę Publiczną w cenie podwyższaiące, tudzież osobne opłaty od Zydów w

War-

Warszawie bawiących znoszą się. Będzie albowiem obowiązkiem każdego Powiatowego Sądu mieć niezawodną Taryffę Ludności ogólney, a gdy opłata do Skarbu Publicznego od Zydów ustanowioną iest, prywatnie obciążanemi nie będą.

37*mo*. Naostatek będzie należało do tego Sądu Powiatowego w każdym swym Powiecie opisać Stan Szpitalów, które się w Cyrkule znaydować będą, mieć baczność na też Szpitale, oraz formować Proiekta pod approbacyą Kommissyi Ministeryalney względem utrzymywania i Subsystencyi onychże, oraz lokowania niedołężnych.

U W A G A.

Mógłby kto mowić, że Sędziowie Policiei bez Funduszu obmyślonego, nie będą mieli Subsystencyi swoiey, a zatym trudnośćby była na ich koszt dobierania Osób do Magistratur; ale troskliwości o to mieć nie trzeba, ani boiaźni o referencyą do Skarbu Publicznego. Ponieważ oddane Kancellarye każdego Cyrkułu pod Rząd Sądu Powiatowego i Regenta, tudzież *adjudicata* Sądowe będą czynić iakąkolwiek nadgrodę, ieźli nie za pracę, (bo ta dla Dobra Publicznego powinna być ofiarą) to za koszt w czasie Funkcyi podięty.

Wszakże i Kommissye Ministeryalne *pro Custodia Legum* reputowane od Juryzdykcyi Warszawskich, i Kommissyi Cywilno-Woyskowych *quo ad Policiem referibilitatem* do siebie mieć winne, przy ustanowieniu Ordynacyi regularney, zostawiwszy dożywotników *pro gratia meritorum* przy ich Pensyach Dochodami licznemi Kancellaryi Pieczętowych na iedną tylko Kancellaryą reformować się powinnych, tudzież innemi Sądowemi akcydensami, w tey wielości iak Kommissarze Woyskowi mogłyby być opłacane.

Reszta potym.